

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра вікової та педагогічної психології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ ВК 10 Сексологія _____
(шифр і назва навчальної дисципліни)

спеціальність _____ 053 Психологія _____
(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійна програма _____ Психологія _____
(назва спеціалізації)

освітній ступінь _____ магістр _____
(бакалавр/магістр)

інститут, факультет, _____ Психолого-природничий _____
(назва інституту, факультету,)

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни *ВК10 «Сексологія»* для здобувачів освітнього ступеня *магістр* галузі знань *05 Соціальні та поведінкові науки* спеціальності *053 Психологія* за освітньо-професійною програмою *Психологія*.

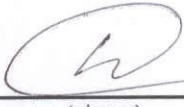
Мова навчання: українська

Розробник: **Корчакова Н.В. доктор психологічних наук, професор**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри вікової та педагогічної психології *

Протокол від « 27 » серпня 2019 року № 7

Завідувач кафедри
вікової та педагогічної психології

(підпис) (проф. Павелків Р.В.)
(прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету за спеціальністю 053 Психологія

Протокол від « 17 » вересня 2019 року № 6

Голова навчально-методичної комісії

(підпис) (Сяська І.О.)
(прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	<i>Галузь знань</i> 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Вибіркова	
Модулів – 2	<i>Спеціальність</i> 053 «Психологія».	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1	
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		2 -	
Тижневих годин для денної форми навчання: – аудиторних – 2 – самостійної роботи - 2	<i>Освітній ступінь:</i> магістр	14	8
		Практичні, семінарські	
		8	4
		Лабораторні	
		8	4
		Самостійна робота	
		60	74
Вид контролю: залік			
Передумови для вивчення дисципліни: соціальна психологія, гендерна психологія, методи психокорекції та психотерапії, арт-терапія.			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

М е т а викладання навчальної дисципліни «Сексологія» полягає в ознайомленні здобувачів вищої освіти з теоретичними основами сексології, методами і прийомами організації консультативної роботи з питань розвитку і корекції інтимної сфери особистості.

Завдання викладання дисципліни «Сексологія» полягає у формуванні **загальних та фахових компетентностей** передбачених освітньою програмою:

- Здатності до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатності застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності та генерувати нові ідеї.
- Здатності до конструктивної міжособистісної взаємодії.
- Здатності діяти соціально-відповідально та свідомо.

- Здатності до використання категоріально-понятійного апарату науки
- Здатності самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- Здатності використовувати психологічні знання для розробки розвивально-корекційних програм по формуванню асертивного стилю взаємодії з соціальним оточенням.
- Здатності до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

3.Очікувані результати навчання:

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **демонструвати розуміння:**

- основних теоретичних підходів до сутності інтимної та сексуальної сфери;
- поняття статевого здоров'я, нормальної сексуальності;
- закономірностей статевого дозрівання та психосексуального розвитку;
- сутності та джерел сексуальної орієнтації особистості;
- особливостей розвитку сексуальної свідомості в онтогенезі;
- основних сексуальних девіацій та їх вплив на функціонування особистості в соціальному середовищі

бути здатним:

- запобігати виникненню відхилень у сексуальній поведінці молоді;
- здійснювати профілактику та корекцію відхилень у інтимній сфері,
- вести здоровий спосіб життя,
- дотримуватися психогігієнічних вимог у сфері сексуальної поведінки
- окреслювати шляхи допомоги жертвам сексуального насилля

4.Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Сексуальність як об'єкт наукового пізнання

Тема 1. Поняття про сексуальність.

Поняття статі. Біологічна стать людини. Стать і гендер Підкреслення статевої приналежності у мові та комунікації. Стать та сексуальність. Сексуальність як біологічна потреба та функція людського організму. Сексуальність як вираження універсальних потреб людини (потягу, почуттів, довіри, безпеки, задоволення). Сексуальність як один з основних факторів, що сприяють встановленню міжособистісних відносин. Функції сексуальності: репродуктивна, комунікативна. Прокреативний, рекреативний і релятивний секс. Аспекти сексуальності: біологічні, психологічні, поведінкові, медичні, культурні, соціально-правові. Сексуальність в межах різних категорій цінностей: вітальна (аспект здоров'я), культурна (історичні традиції), моральна (етико-правові аспекти), особистісна (значення різних форм сексуальної активності для конкретної людини).

Теорії, що розкривають сутність і сенс сексуальності: еволюційні, теологічні, психоаналітичні, біхевіористичні. Психогідралічна модель сексуальності. Екологічна модель сексуальності. Теорія сексуального сценарію У. Саймона і Д. Ганьон.

Тема 2. Історичні аспекти сексуальності.

Культурно-історичний підхід до вивчення сексуальності. Вплив релігійних, культурних, етичних, соціальних уявлень на форми сексуальної поведінки, вирішення проблем сексуальності і репродукції.

Сексуальність в доісторичний період. Метаморфози чоловічого і жіночого у міфах. Статевий і гендерний символізм. Чоловіче і жіноче як архетипи несвідомого (за К. Юнгом). Секс і ритуал. Полігамія та інститут шлюбу. Інцест і заборона інцесту.

Сексуальна культура Стародавнього Сходу і Заходу. Моделі гомо-і гетеросексуальної поведінки. Сексуальна культура та уявлення про кохання у Середньовіччі та епоху Відродження. Наукові відкриття XVIII-XIX ст., що вплинули на трансформацію уявлень про сексуальність людини. Подвійний стандарт сексуальної моралі XVIII-XIX ст. Піонери наукових досліджень сексуальної поведінки: Р. Крафт-Ебінг, М. Хіршфельд, З. Фрейд, І.Блох, Х. Елліс, А. Кінзі.

Сексуальна революція: причини, трансформація уявлень, установок, цінностей. Теорія сексуальної революції В. Райха. Секс у сучасній культурі. Психологічні витoki еротизму у мистецтві. Сексуальна спрямованість засобів масової інформації, реклами. Порнографія і проституція: культурний, соціальний, психологічний аспекти.

Тема 3. Методологія досліджень сексуальності.

Методологія досліджень сексуальності: формування вибірок, етичні проблеми, зміст і процедура аналізу емпіричних даних, подання даних. Методи, які застосовуються в дослідженнях сексуальності: опитування, анкетування, інтерв'ю, обстеження, тестування, експериментальні методи. Статистичні методи обробки результатів досліджень сексуальності.

Класифікація діагностичних методів дослідження чоловічої та жіночої сексуальності: особистісні опитувальники, проєктивні тести, техніка репертуарних решіток. Оцінка сексуального темпераменту (статевої конституції): слабкий, середній, сильний. Вивчення фемінності / маскуліності. Опитувальник С.Бем.

Діагностика проблем взаємин у подружніх парах. Характеристика опитувальників: методики діагностики міжособистісних відносин (МДВ, методики схильності особистості до конфліктної поведінки К. Томаса, анкети подружніх конфліктів, тест системи взаємодії в подружніх парах).

Система тестування осіб з сексуальними дисфункціями. Види анамнезу: сімейний, медичний, психіатричний, психосексуальний. Оцінка сексуальних фантазій. Вивчення сексуальних страхів та проблем.

Тема 4. Фізіологічні основи сексуальності.

Порівняльна характеристика сексуальної поведінки тварин та людини. Біопсихологічні фактори, що обумовлюють сексуальність людини: зв'язок між анатомією і фізіологією, нервовою та ендокринною системами організму, сексуальними реакціями і переживаннями. Анатомо-фізіологічне забезпечення статевої сфери утвореннями центральної та периферичної нервової системи, ендокринного апарату. Статева система людини. Чоловічі внутрішні і зовнішні статеві органи. Жіночі внутрішні і зовнішні статеві органи. Гормони, що забезпечують статеву функцію людини: андрогени, естрогени, гестагени. Гормональна система. Функція гіпофізу в біостимуляції гормонів. Нервова регуляція статевої функції. Ерогенні зони як скупчення рецепторів периферичної нервової системи. Ерекційний рефлекс. Еякуляторний рефлекс. Гіпоталамус як центр потягів і його роль в регуляції рівня статевих гормонів. Вплив кори головного мозку на сексуальну реактивність. Кора головного мозку - рівень регуляції сексуальних функцій, пов'язаних зі статевими безумовними і умовними рефlekсами, сферою сприйняття, уявлень, фантазій, пам'яттю. Роль вищих кіркових функцій у регуляції сексуального потягу і поведінки. Вплив гормонів на сексуальний потяг і поведінка у чоловіків. Вплив гормональних змін на

сексуальний потяг і поведінка у жінок в різних фазах менструального циклу.

Тема 5. Сексуальні реакції та еротичні переживання.

Сексуальна потенція як здатність до сексуального збудження, сексуальної поведінки і переживання еротичних почуттів. Сила сексуальної потенції. Порівняльний аналіз чоловічої та жіночої сексуальної потенції. Оцінка сексуальної збудливості з точки зору впливу середовища, міжособистісного фактора та інтраперсональних особливостей. Стимули, що викликають сексуальне збудження. Аспекти сексуального збудження: загальна готовність до сексуальної реакції, сексуальна реакція на конкретного партнера, сексуальна реакція, викликана фантазіями і спогадами.

Сексуальні реакції чоловіка: нічні ерекції і полюції, сексуальна потенція (ерекція статевого члена), еякуляція. Ерекція як рефлекс і як феномен (психічна ерекція). Еякуляція як фізіологічний прояв оргазму. Сексуальні реакції жінки на сексуальну стимуляцію: любрикація і акомодация піхви. Менструальний цикл і самопочуття жінки. Менструальний цикл як сексуальний біоритм. Порушення менструального циклу. Предменструальний синдром (ПМС). Сексуальна активність і менструальний період.

Поняття копулятивного циклу (циклу сексуальної реакції). Стадії циклу сексуальної реакції по У. Мастерс та В. Джонсон: збудження, плато, оргазму, завершення. Фізіологічні реакції на стадіях сексуального циклу. Феноменологічні прояви в циклі сексуальних реакцій в партнерській парі. Оргазм як фізіологічна реакція і як переживання у чоловіків. Класифікації жіночого оргазму: кліторний, вагінальний (за Фрейдом); за характером прояви (короткочасний, шпильастий, звичайний одноразовий, затяжний хвилеподібний, багаторазовий), за джерелом виникнення (коітальний і екстракоітальний), за місцем локалізації (вагінальний, кліторальний, цервікальний і невизначеною локалізацією), за інтенсивністю (слабкий, помірний і сильний) (за А. М. Свядоц). Переживання оргазму. Прояви сексуальних дисфункцій у фазах циклу сексуальної реакції. Порушення сексуального циклу через відсутність однієї зі складових.

Сексуальне збудження як суб'єктивне сексуальне переживання. Модель сексуального збудження. Емоційні і когнітивні детермінанти сексуального збудження у чоловіків і у жінок. Зв'язок суб'єктивного сексуального збудження з генітальним збудженням і сексуальною поведінкою у жінок.

Еротичні образи та їх функції. Сюжети і зміст сексуальних фантазій. Значення фантазій в сексуальному житті людини. Сексуальні фантазії при нормальній і патологічній сексуальності.

Тема 6. Сексуальне здоров'я та відносність сексуальної норми.

Поняття сексуального здоров'я. Сексуальне здоров'я як комплекс соматичних, емоційних, інтелектуальних і соціальних аспектів сексуального існування людини. Системний підхід до визначення сексуального здоров'я. Вплив внутрішньоутробного і онтогенетичного розвитку на сексуальне здоров'я.

Поняття сексуальної норми. Умовність сексуальної норми. Статистичний, соціально-етичний, медико-психологічний аспект сексуальної норми. Оптимальна, прийнята і допустима норма як діапазон варіацій проявів сексуальності та сексуальної поведінки в межах клінічної норми. Індивідуальна і партнерська норма. Типи сексуальної установки: фалоцентрична (механоцентрична), оргазмоцентрична, екстазоцентрична. Типи сексуальної мотивації.

Змістовий модуль 2 «Онтогенетичні аспекти людської сексуальності»

Тема 1. Періодизація психосексуального розвитку.

Психосексуальний розвиток і статеве дозрівання: диференціація понять. Теорії психосексуального розвитку З. Фрейда, С. Грофа. Психосексуальний розвиток як один з

аспектів психічного розвитку. Особливості фазового розвитку та зміни співвідношення біологічних, психологічних, соціальних компонентів у становленні сексуальності.

Основні ознаки, що обумовлюють психосексуальний розвиток: статева ідентичність, статева самосвідомість і усвідомлення статі оточуючих; статевої рольова поведінка, психосексуальна орієнтація. Додаткові ознаки: статевий потяг, статеве збудження, статева активність, сексуальні установки.

Періоди психосексуального розвитку: парапубертатний період; препубертатний період; пубертатний період; перехідний період, період зрілої сексуальності; інволюційний період. Їх характеристика. Критичні періоди розвитку сексуальності. Клімактеричний період у чоловіків і у жінок. Переживання менопаузи жінкою.

Оцінка інтенсивності сексуальних проявів з урахуванням віку та індивідуальних особливостей. Статева конституція як тип функціонально-енергетичного реагування, що визначає статеву активність. Вплив статевої конституції на діапазон потреб у сексуальній сфері, ступінь резистентності до патологічних чинників. Дисгармонійний психосексуальний розвиток. Виражені відхилення в психосексуальному розвитку: затримки психосексуального розвитку, порушення статевої рольової самосвідомості, порушення стереотипу статевої рольової поведінки, порушення психосексуальної орієнтації. Причини порушень психосексуальної орієнтації.

Тема 2. Онтогенетичні аспекти сексуальності.

Генетичні чинники, що визначають стать дитини. Фактори, що визначають стать дитини в період внутрішньоутробного розвитку. Сексуальність в дитинстві. Чуттєва близькість дитини і батьків як чинник, що визначає розвиток сексуальності. Формування статевої ідентичності, статевої самосвідомості. Особливості сексуальної поведінки дітей: інтереси, ігри, гетеро-, гомосексуальне експериментування. Мотиви сексуального експериментування. Формування статевої ролі. Маскулінність / фемінність, жіночі і чоловічі статеві ролі. Межі соціалізації статевої ролі. Статеве дозрівання у дівчаток і хлопчиків. Характеристика пубертатного періоду. Етапи формування психосексуальної орієнтації: стадія еротичного, платонічного, сексуального лібідо. Особливості сексуальної поведінки підлітків: еротичні переживання і сексуальні фантазії, мастурбація, петтінг, орально-генітальний секс, проміскуїтет. Переживання сексуального дебюту юнаками і дівчатами. Уявлення юнацтва про романтичне кохання та сексуальні стосунки. Статеве виховання дітей і підлітків. Мета, завдання, зміст сучасних програм статевої освіти і виховання. Реалізація сексуальної функції в дорослому віці. Рівність статей у сексуальних відносинах. Форми гетеросексуальної поведінки: любовні ігри, ласки, стимуляція геніталій, орально-генітальний секс, анальний секс, коїтус. Мастурбація у чоловіків, у жінок.

Тема 3. Проблема кохання та інтимності в сексології.

Художньо-літературні описи та класифікації любові. Стили любові: ерос, людус, сторге, прагма, манія, агапе. Трактатування кохання в основних психологічних концепціях. Психоаналітичне трактування любові Е. Фромма. Розуміння любові в трансактному аналізі (Е. Берн). Види любові (за А. Маслоу). Трьохкомпонентна теорія любові Р. Стенберга. Любов як прихильність. Романтична любов. Цикл романтичної любові (У. Мастерс, В. Джонсон): закоханість, перехідна стадія, любов-дружба. Нерозділене кохання. Гендерні особливості вибору партнера. Ревнощі як соціально-психологічний феномен. Зрада та її вплив на сексуальні стосунки. Любовна адикція. Реалізація сексуальної функції у тривалих відносинах. Сексуальне перегорання.

Інтимна близькість і інтимні відносини. Компоненти інтимності: любов, відвертість, довіра, відданість, чесність, співпереживання, ніжність. Відмінності між статями у встановленні інтимних відносин. Причини страху перед інтимною близькістю.

Псевдоінтимність.

Тема 4. Психогігієна статевого життя та репродуктивне здоров'я .

Проблема «небезпечного» і «безпечного сексу». Фактори, що сприяють поширенню ЗПСШ: низький рівень санітарної освіти і сексуальної культури, наркоманія, проституція, алкоголізм, медичні, соціально-демографічні та ін. Емоційні реакції на зараження ЗПСШ. Психосоціальні аспекти ЗПСШ. Психологічний аспект контрацепції та її вплив на сексуальне життя.

Поняття репродуктивного здоров'я. Репродуктивне здоров'я жінки: медичний, психологічний, соціальний аспекти. Репродуктивне здоров'я чоловіка. Відповідальність за зачаття в партнерській парі. Планування сім'ї. Психологічні особливості сексуального життя пари в період вагітності дружини та після пологовий період. Психологічні аспекти штучного переривання вагітності та його вплив на сексуальні стосунки пари.

Тема 5. Сексуальні дисфункції.

Сексуальні дисфункції та їх поширеність. Вплив соціокультурних факторів на поширеність сексуальних дисфункцій. Особливості особистості осіб, які страждають сексуальними дисфункціями. Психогенні чинники сексуальних дисфункцій: травмуючі переживання, проблеми партнерства, особистісні особливості, вплив психічних станів. Поведінкові реакції чоловіків і жінок на сексуальні дисфункції. Порушення сексуальної мотивації (вираженості сексуального потягу). Динаміка синдрому тривожного очікування сексуальної невдачі. Психогенні причини зниження статевого потягу. Фригідність і гіперсексуальність (еротоманія), їх характеристики і причини. Німфоманія, сатириазис. Порушення сексуальної збудливості і сексуального збудження. Імпотенція. Критерії імпотенції. Ерекційна дисфункція: види, причини. Порушення комплексу сексуальної готовності і вагінізм у жінок. Види вагінізму. Порушення еякуляції у чоловіків. Поняття норми тривалості статевого акту. Пролонгація статевого акту. Аноргазмія у жінок. Партнерські дисфункції: сексуальна дисгармонія, діспареунія, сексуальна аверсія. Їх особливості і причини.

Тема 6. Сексуальні девіації та сексуальне насильство.

Термін «парафілія» і поняття перверсії (девіації). Реакції особистості на свою сексуальну девіацію. Порушення спрямованості статевого потягу по відношенню до об'єкта (інверсії): педофілія, геронтофілія, фетишизм, трансвестизм, транссексуалізм, гомосексуалізм і ін. Порушення способу задоволення статевого потягу (перверсії): садизм, мазохізм, фроттаж, вуайєризм, ексгібіціонізм та ін.

Причини порушення статевої ідентифікації, психосексуальної орієнтації. Психогенез сексуального садистського поведінки: здатність сексуальної поведінки змінювати самооцінку, виступати формою самоствердження і компенсації. Примус, зловживання і сексуальна агресія. Сексуальна адикція. Сексуальні домагання. Зловмисні сексуальні відносини. Поняття згвалтування та його психо-соматичних наслідків. Сексуальні зловживання по відношенню до дітей.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усьог	у тому числі					усьог	у тому числі				
о	л	п	лаб	інд	с.р.	о	л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												

Змістовний модуль 1. Сексуальність як об'єкт наукового пізнання												
Тема 1. Поняття про сексуальність.	6	2				4	6	2				4
Тема 2. Історичні аспекти сексуальності.	6	2	2			6	6	2	2			2
Тема 3. Методологія досліджень сексуальності.	6					6	6			2		4
Тема 4. Фізіологічні основи сексуальності.	8	2		2		4	8					8
Тема 5. Сексуальні реакції та еротичні переживання.	8	2	2			4	8					8
Тема 6. Сексуальне здоров'я та відносність сексуальної норми.	8			2		6	8					8
Разом за змістовим модулем 1	42	8	4	4		30	42	4	2	2		34
Змістовий модуль 2 Онтогенетичні аспекти сексуальності												
Тема 1. Періодизація психосексуального розвитку.	8					6	8	2				6
Тема 2. Онтогенетичні аспекти сексуальності.	8	2	2			6	8		2			6
Тема 3. Проблема кохання та інтимності в сексології.	8	2				6	8	2				6
Тема 4. Психогігієна статевого життя та репродуктивне здоров'я.	8			2		6	8					8
Тема 5. Сексуальні дисфункції.	8	2	2			4	8					8
Тема 6. Сексуальні девіації та сексуальне насильство.	8			2		6	8			2		6
Разом за змістовим модулем 2	48	4	4	2		30	48	4	2	2		40
Усього годин	90	14	8	8		60	90	8	4	4	-	74

6. Теми семінарських занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історичні аспекти сексуальності.	2
2	Сексуальні реакції та еротичні переживання.	2
3	Онтогенетичні аспекти сексуальності	2
4	Сексуальні дисфункції.	2
Разом		8 год.

7.Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Фізіологічні основи сексуальності	2
2	Сексуальне здоров'я та відносність сексуальної норми.	2
3	Психогігієна статевого життя та репродуктивне здоров'я .	2
4	Сексуальні девіації та сексуальне насильство	2
Разом		8 год.

8. Теми для самостійної роботи

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття про сексуальність.	4
2	Історичні аспекти сексуальності.	6
3	Методологія досліджень сексуальності.	6
4	Фізіологічні основи сексуальності.	4
5	Сексуальні реакції та еротичні переживання.	4
6	Сексуальне здоров'я та відносність сексуальної норми.	6
7	Поняття про сексуальність.	6
8	Періодизація психосексуального розвитку.	6
9	Онтогенетичні аспекти сексуальності.	6
10	Проблема кохання та інтимності в сексології.	6
11	Психогігієна статевого життя та репродуктивне здоров'я .	4
12	Сексуальні дисфункції.	6
Разом		60 год.

9.Індивідуальні завдання

Орієнтовні теми навчальних проєктів

1. Роль засобів масової інформації (ЗМІ) у формуванні та підтриманні гендерних стереотипів щодо сексуальності.
2. Реклама в ЗМІ як транслятор сексуальних гендерних стереотипів.
3. Особливості маніпулятивної поведінки на стадії зваблювання.
4. Вплив гендерних установок на перебіг конфлікту.
5. Ефективність різних стратегій взаємодії в ситуації першого побачення.
6. Вплив вікових характеристик суб'єкта на формування першого враження про нього.
7. Особливості презентації образу „Я” у віртуальні комунікації.
8. Складання тематичного бібліографічного покажчика по основним соціально-психологічним та сексологічним проблемам (за матеріалами психологічної періодики та мережі Інтернет).
9. Дослідження сексуальних установок сучасного студентства.
10. Вивчення віктимної поведінки жертв сексуального насилля.

10. Методи навчання

Аудиторна робота передбачає такі форми навчальної роботи: лекції, семінарські, лабораторні заняття. Самостійна робота передбачає вивчення окремих розділів програми, з наступним усним звітом, складанням структурно-логічних схем, анотуванням, рецензуванням, виконання аналітичних оглядів, складанням конспектів і тезисів, підбором корекційних програм за темою. Викладання дисципліни поєднує традиційні методи і прийоми дидактики вищої школи, а також інноваційні технології.

МН1 – словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);

МН2 – практичний метод (лабораторні та практичні заняття);

МН3 – наочний метод (метод ілюстрацій і метод демонстрацій);

МН4 – робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);

МН5 – відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

МН6 – самостійна робота (розв'язання програмних завдань);

МН7 – індивідуальна науково-дослідна робота студентів.

11. Методи оцінювання

МО2 – усне або письмове опитування

МО4 – тестування;

МО6 – реферати, есе;

МО7 – презентації результатів виконаних завдань та досліджень;

МО8 – студентські презентації та виступи на наукових заходах;

МО10 – залік.

12. Критерії оцінювання результатів навчання. Визначити за допомогою якісних критеріїв мінімальний пороговий рівень оцінки і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку. Зазначити використовувану числову (рейтингову) шкалу

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти Загальні положення

Контроль за процесом засвоєння студентами курсу та якістю знань здійснюватиметься у ході **поточного та підсумкового** контролю.

Поточний контроль передбачає:

➤ перевірку знань студентів у ході семінарських занять; (Основними формами поточного контролю є усні відповіді, виконання контрольних та творчих робіт, захист рефератів, співбесіди за окремими темами, розробка методик вивчення основних сфер психіки, виконання навчально-дослідних завдань, перевірка письмових завдань самопідготовки, проведення атестації);

➤ проходження підсумкових звітів за змістовими модулями.

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100 бальною шкалою. Шкали оцінювання розроблені на основі університетського та кафедрального положення про систему оцінювання знань студентів.

У процесі поточного контролю студенти можуть набирати до **60 балів**.

Робота студентів на семінарських та лабораторних заняттях оцінюється за **трьохбальною шкалою**. Один бал - “задовільно”, два бали - “добре”, три бали – “відмінно”.

Модуль завершується проведенням **підсумкового модульного контролю**. Він може проводитися у формі усного опитування, контрольної роботи чи виконання завдань у комп’ютерному класі. Для перевірки знань студентів викладач формує персональні картки завдань для кожного студента, які містять два теоретичні питання, тест модульного контролю і вправу. Структура перевірконого заняття включає:

- вступне слово викладача з поясненням вимог до контролю знань студентів і загальною характеристикою завдань (10-15 хв);
- розподіл карток (5хв.);
- виконання студентами теоретичних і тестових завдань (60 хв.);
- збирання контрольних робіт (5хв.);
- відповіді викладача на запитання, які виникли (10-15 хв.).

Результати модульного контролю оцінюються у межах 10 балів (3-5 балів - “задовільно”, 6-8 балів - “добре”, 9-10 балів - “відмінно”.

Виконання індивідуального проекту та завдань самостійної роботи з вивчення курсу оцінюються за 10 бальною шкалою.

Шкали оцінювання включають **змістову і структурну** частину. У змістовій частині подаються всі види навчальної праці студентів та показники їх бального оцінювання (див. табл.1). У структурній частині відображена послідовність набирання студентом балів у процесі вивчення дисципліни

Табл.1

Змістова шкала оцінювання знань студентів

№ п/п	Види навчальної праці студента	Кількість балів	Примітка
1	Робота на семінарських та лабораторних заняттях		
	Виконання письмових домашніх робіт з теми семінару	0 - 2	За несвоєчасне виконання завдань домашньої самопідготовки знімається 1 бал за кожне заняття. За систематичність і високу якість виконання до балів кожного модуля додаються преміювальні бали (від 1 до 9)
	Усна відповідь на занятті	0 - 3	
	Доповнення, участь у дискусії	1	

	Творчі роботи	3	
	Виступ з реферативним повідомленням	3	
2	Виконання завдань підсумкового контролю за модулями		
	Виконання контрольної роботи	0-10	
3	Виконання довгострокового індивідуального завдання		
	Своєчасно виконане завдання	1-10	За несвоєчасність та низьку якість виконання завдань знімається до 3 балів
4	Самостійна робота		
	Своєчасно виконані завдання	1-10	За несвоєчасність та низьку якість виконання знімається до 3 балів
5	Додаткові шляхи набирання балів (за умови об'єктивних причин їх недобору)		
	Виконання додаткових контрольних робіт, усні звіти, колоквиуми	3-5	
	Написання рефератів	3-5	
	Конспектування першоджерел, складання конспектів, тезисів	3-5	
	Складання структурно-логічних схем за певною темою	3-5	
	Виконання аналітичних оглядів наукової інформації за певною проблемою, рецензування	5-10	
	Складання бібліографічних покажчиків	5-10	
	Виконання експериментальних обстежень	5-10	
	Тематичний добір діагностичних та корекційних програм	5-10	

Оцінювання знань студентів у процесі підсумкового контролю

- **«зараховано» (13-25 балів)** отримують студенти, які дають правильні, повні, змістовні відповіді на поставлені запитання, демонструють знання теорії та вміння практичного використання положень науки, наводять приклади, які ілюструють глибоке розуміння проблеми;
- **«незараховано» (0-12 балів)** отримує студент, який дає неправильні чи фрагментарні відповіді, не в змозі викласти матеріал змістовно, проілюструвати його прикладами.

Оцінювання знань у процесі поточного контролю (у балах)												Індивід завд	Модуль ний контрол ь	Підсумк овий контрол ь	Загальна кількіст ь балів
ЗМ-1						ЗМ-2									
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4	T5	T6				
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	10	20	60-100

0- 30	0-30	0-10	0-10	0-20	60-100
-------	------	------	------	------	--------

11. Методичне забезпечення

Методичне забезпечення включає: робочу програму курсу, методичний комплекс дисципліни, тематику лекційних та семінарських занять, контрольні завдання для комплексної перевірки знань з курсу, програми тестового контролю знань, конспекти лекцій, плани семінарських занять, таблиці, презентації лекцій, пакет візуального супроводження дисципліни, методичні вказівки до курсових робіт, список літератури, програму підсумкових звітів.

12. Питання для підготовки до підсумкового контролю.

1. Поняття про сексуальність
2. Сексуальність як один з основних факторів, що сприяють встановленню міжособистісних відносин.
3. Функції сексуальності: репродуктивна, комунікативна. Прокреативний, рекреативний і релятивний секс.
4. Аспекти сексуальності: біологічні, психологічні, поведінкові, медичні, культурні, соціально-правові.
5. Теорії, що розкривають сутність і сенс сексуальності: еволюційні, теологічні, психоаналітичні, бихевіористичні. Психогідралічна модель сексуальності. Екологічна модель сексуальності. Теорія сексуального сценарію У. Саймона і Д. Ганьон.
6. Культурно-історичний підхід до вивчення сексуальності. Вплив релігійних, культурних, етичних, соціальних уявлень на форми сексуальної поведінки, вирішення проблем сексуальності і репродукції.
7. Сексуальність в доісторичний період. Статевий і гендерний символізм.
8. Чоловіче і жіноче як архетипи несвідомого (за К. Юнгом).
9. Сексуальна культура Стародавнього Сходу і Заходу.
10. Подвійний стандарт сексуальної моралі XVIII-XIX ст.
11. Перші наукові дослідження сексуальної поведінки: Р. Крафт-Ебінг, М. Хіршфельд, З. Фрейд, І. Блох, Х. Елліс, А. Кінзі.
12. Сексуальна революція: причини, трансформація уявлень, установок, цінностей. Теорія сексуальної революції В. Райха.
13. Секс у сучасній культурі. Психологічні витоки еротизму у мистецтві. Сексуальна спрямованість засобів масової інформації, реклами.
14. Порнографія і проституція: культурний, соціальний, психологічний аспекти.
15. Методологія досліджень сексуальності
16. Класифікація діагностичних методів дослідження чоловічої та жіночої сексуальності.
17. Діагностика проблем взаємин у подружніх парах.
18. Система тестування осіб з сексуальними дисфункціями. Види анамнезу: сімейний, медичний, психіатричний, психосексуальний..
19. Вивчення сексуальних страхів та проблем. Оцінка сексуальних фантазій
20. Відмінні риси сексуальності людини від сексуальності тварин. Еротичний компонент сексуальності людини.
21. Поняття копулятивного циклу (циклу сексуальної реакції). Стадії циклу сексуальної реакції за У. Мастерс та В. Джонсон: збудження, плато, оргазму,

- завершення.
22. Фізіологічні реакції на стадіях сексуального циклу. Феноменологічні прояви в циклі сексуальних реакцій в партнерській парі.
 23. Оргазм як фізіологічна реакція і як переживання.
 24. Класифікації жіночого оргазму: кліторний, вагінальний (за Фрейдом); за характером прояви (короткочасний, шпилястий, звичайний одноразовий, затяжний хвилеподібний, багаторазовий), за джерелом виникнення (коїтальний і екстракоїтальний), за місцем локалізації (вагінальний, кліторальний, цервікальний і невизначеною локалізації), за інтенсивністю (слабкий, помірний і сильний) (за АМ Свядош).
 25. Прояви сексуальних дисфункцій у фазах циклу сексуальної реакції.
 26. Еротичні образи та їх функції. Сюжети і зміст сексуальних фантазій. Значення фантазій в сексуальному житті людини. Сексуальні фантазії при нормальній і патологічній сексуальності. Поняття сексуального здоров'я. Сексуальне здоров'я як комплекс соматичних, емоційних, інтелектуальних і соціальних аспектів сексуального існування людини, позитивно збагачують особистість, що підвищують комунікабельність людини і його здатність до любові.
 27. Елементи сексуального здоров'я.
 28. Поняття сексуальної норми. Умовність сексуальної норми. Індивідуальна і партнерська норма.
 29. Типи сексуальної установки: фалоцентрична (механоцентрична), оргазмоцентрична, екстазоцентрична. Типи сексуальної мотивації.
 30. Поняття репродуктивного здоров'я.
 31. Репродуктивне здоров'я жінки: медичний, психологічний, соціальний аспекти.
 32. Репродуктивне здоров'я чоловіка.
 33. Групи психологічної підготовки до пологів. Психологічні аспекти пологів.
 34. Безпліддя. Штучне запліднення. ЕКО: запліднення in vitro. Психологічні аспекти безплідності.
 35. Контрацепція. Методи контрацепції. Психологічний аспект контрацепції.
 36. Аборт. Психологічні аспекти абортів.
 37. Психосексуальний розвиток як один з аспектів психічного розвитку.
 38. Сучасні положення про етапи психосексуального розвитку: формування статевої самосвідомості, статевої поведінки, психосексуальної орієнтації.
 39. Основні ознаки, що обумовлюють психосексуальний розвиток: статева ідентичність, статева самосвідомість і усвідомлення статі оточуючих; статева поведінка, психосексуальна орієнтація.
 40. Періоди психосексуального розвитку: парабуртатний період; пребуртатний період; буртатний період; перехідний період, період зрілої сексуальності; інволюційний період. Їх характеристика.
 41. Критичні періоди розвитку сексуальності.
 42. Клімактеричний період у чоловіків і у жінок. Переживання менопаузи жінкою.
 43. Оцінка інтенсивності сексуальних проявів з урахуванням віку та індивідуальних особливостей.
 44. Статева конституція як тип функціонально-енергетичного реагування, що визначає статево активність. Вплив статевої конституції на діапазон потреб у сексуальній сфері, ступінь резистентності до патологічних чинників.
 45. Дисгармонійний психосексуальний розвиток. Виражені відхилення в психосексуальному розвитку: затримки психосексуального розвитку, порушення статевої самосвідомості, порушення стереотипу статевої поведінки, порушення психосексуальної орієнтації.
 46. Причини порушень психосексуальної орієнтації.

47. Особливості сексуальної поведінки дітей: інтереси, ігри, гетеро-, гомосексуальна експериментування. Мотиви сексуального експериментування.
48. Статеве дозрівання у дівчаток і хлопчиків. Характеристика пубертатного періоду.
49. Етапи формування психосексуальної орієнтації: стадія еротичного, платонічного, сексуального лібідо.
50. Особливості сексуальної поведінки підлітків: еротичні переживання і сексуальні фантазії, мастурбація, петтінг, орально-генітальний секс, проміскуїтет.
51. Переживання сексуального дебюту юнаками і дівчатами. Уявлення юнацтва про романтичне кохання, про сексуальні стосунки.
52. Статеве виховання дітей і підлітків. Мета, завдання, зміст сучасних програм статевої освіти і виховання.
53. Вітчизняна філософсько-психологічна думка про любов і ерос. Психоаналітична і гуманістична психологія і психотерапія про кохання. Психоаналітичне трактування любові Е. Фромма. Розуміння любові в трансактному аналізі (Е. Берн).
54. Види любові (за А. Маслоу). Трьохкомпонентна теорія любові Р. Стенберга. Любов як прихильність. Романтична любов.
55. Цикл романтичної любові (У. Майстра, В. Джонсон): закоханість, перехідна стадія, любов-дружба.
56. Любов і секс. Особистісні цінності та рішення в сексуальній сфері. Переваги при виборі партнера. Вибір чоловіка. Любов і шлюб.
57. Ревнощі. Зрада. Любов, секс і агресія. Любовна адикція.
58. Інтимна близькість і інтимні відносини. Компоненти інтимності: любов, відвертість, довіру, відданість, чесність, співпереживання, ніжність. Відмінності між статями у встановленні інтимних відносин. Причини страху перед інтимною близькістю. Псевдоінтимність. Гендерні аспекти сексуальності.
59. Проблема «небезпечного» і «безпечного сексу».
60. Сексуальні дисфункції та їх поширеність. Вплив соціокультурних факторів на поширеність сексуальних дисфункцій. Аноргазмія у жінок.
61. Партнерські дисфункції: сексуальна дисгармонія, диспареунія, сексуальна аверсія. Їх особливості і причини.
62. Термін «парафілія» і поняття перверсії (девіації). Реакції особистості на свою сексуальну девіацію.
63. Порушення способу задоволення статевого потягу (перверсії): садизм, мазохізм, фроттаж, вуайеризм, ексгібіціонізм та ін
64. Сексуальна адикція. Сексуальні домагання.
65. Згвалтування та його наслідки

13. Рекомендована література

Базова

1. Антонян, Ю. М. Криминальная сексология / Ю. М. Антонян, А. А.Ткаченко, Б. В. Шестакович. — М. : Спарк, 1999. — 464 с.
2. Доморацкий, В.А. Сексуальные нарушения и их коррекция: краткое практическое пособие по диагностике и лечению психогенных сексуальных дисфункций. / В.А. Доморацкий. - Ростов н/Дону : Феникс, 2003. - 288с.
3. Кон, И. С. Введение в сексологию /И. С. Кон— М.: Медицина, 1989. — 336 с.
4. Келли, Г. Основы современной сексологии / Г.Келли. — СПб.: Питер, 2000. — 896 ст.
5. Кришталь, В. В. Сексология: В 4 ч. / В. В. Кришталь, С. Р. Григорян; Акад. сексол. исслед. - Х., 1999. - 1150 с.
6. Свядоц, А. М. Женская сексопатология / А. М. Свядоц— СПб.: Питер Паблишинг, 1998. — 288 с.

7. Ткаченко, А. А. Судебная сексологическая экспертиза / А. А.Ткаченко, Г. Е. Введенский, Н. В. Дворянчиков — М.: ГНЦ СиСП им. Сербского, 1998. — Т. 1. — 360 с.; 1999. — Т. 2. — 312 с.
8. Чуприков, А. П. Общая и криминальная сексология / А. П.Чуприков, Б. М. Цупрык — К.: МАУП, 2001. — 250 с.
9. Юнда, И. Ф. Сексологические основы семейной жизни / И. Ф.Юнда, Л. И.Юнда — К.: Здоровье, 1993. — 208 с.

Допоміжна

1. Либих, С.С. Руководство по сексологии /Под. ред. С.С. Либиха. - СПб: Питер, 2001. - 480с.
2. Варга, А.Я. Системная семейная психотерапия: Краткий лекционный курс / А.Я. Варга - СПб.: Речь, 2001— 144с.
3. Голод С.И. XX век и тенденции сексуальных отношений в России / С.И. Голод - СПб: Алетейя, 1996. —192 с.
4. Кон, И.С. Лунный свет на заре. Лики и маски однополю любви. / И.С.Кон.- М.: Олимп – АСТ, 1998.

13. Інформаційні ресурси

Інформаційні ресурси включають бібліотечні фонди, Інтернет-ресурси, електронні книги.

До *інформаційних масивів з психології* належать:

MEDLINE з доступом через <http://www.nlm.nih.gov/databases/freemedl.html> або

<http://www.healthgate.com>;

<http://www.yahoo.com/Science/Psychology>;

<http://maple.lemoyne.edu/~hevern/psychref.html>;

<http://www.grohol.com/web.htm>;

<http://www.mindspring.com/wmmoore/psych.htm>;

<http://sosig.esrc.bris.ac.uk>.

<http://www.apa.org/>.

<http://www4.ncbi.nlm.nih.gov/PubMed/>

<http://www.free.net>; RELARN-IP

<http://www.ripn.net>;

<http://www.rannet.ru>

<http://www.psychology.ltsn.ac.uk>

<http://www.lemoyne.edu/OTRP/internet.html>

<http://conflictology.ru/index.php/conflict> 2. <http://psystudy.ru/> 3.

<http://www.isras.ru/socis.html> 4. <http://www.politstudies.ru/> 5.

<http://www.colorado.edu/conflict/> 6. <http://www.sipri.org/> 7.

<http://www.pcr.uu.se> 8. <http://www.iwpr.net> 9. <http://www.clingendael.nl> 10.

<http://www.crisisgroup.org>

Сайти наукових бібліотек

1. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім.В.І.Вернадського
2. <http://www.bl.uk>– Британська бібліотека (Лондон)
3. <https://www.fu-berlin.de/en/sites/ub/index.html> (Берлінський університет)
4. <https://library.harvard.edu/> (Гарвардський університет)

5. <http://www.lib.cam.ac.uk/> (Кембриджський університет)
6. <https://libraries.mit.edu/> (Массачусетський технологічний університет)
7. <http://www.unimi.it/> (бібліотека Міланського університету)
8. <http://www.ox.ac.uk/> (бібліотека Оксфордського університету)

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робоча програма _____

(назва навчальної дисципліни)

Перезатверджена без змін та доповнень (зі змінами та доповненнями) на 20__-20__
навчальний рік на засіданні кафедри _____

Розділ робочої програми навчальної дисципліни	Зміни і доповнення

Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Завідувач кафедри _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму схвалено навчально-методичною комісією факультету
Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____
Голова навчально-методичної комісії _____ (_____)
(підпис) (прізвище та ініціали)